

Obsah

Rozprávka je život	5
Rozprávka je dar	6
Kde bolo, tam bolo...	7
Moderná „laterna magica“ zatienila Guttenbergov svet?	9
Dieťa si najlepšie urobí výpravu, kameru i réžiu... len mu dajme rozprávku	10
Klasickú alebo modernú rozprávku?	12
O rozprávkach a deťoch	13
Rozprávkový zdroj životodarnej sily	15
Rozprávka na každý neuh?	16
V rozprávkach sú všetky emócie	17
Rozprávkový elixír poznania	21
Čarovná kapsa plná kúziel	23
Rozprávky v dobe vedecko-technických výdobytkov...?	26
Rozprávka je na rozprávanie	27
Odrobinky z košíka rozprávkových tajomstiev	29
O veľkých a malých hrdinoch	30
Pampúšik je sympaták, ale skončiť ako on...?	31
Dávid a Goliáš	32
O veľkej repke a veľkej rodine	33
Mechúrik-Koščúrik, sirota, vybral sa s priateľmi do sveta	34
Sladký rozprávkový raj	35
Strategické plánovanie troch prasiatok	35
Medovníková chalúpka vytvára nezlomné súrodenecké puto	37
Smolíčkovia nemajú smolu, ale šťastie	38
Oriešky a včeličky pre bystré hlávky a šikovné ručičky	
(pracovné listy pre malých rozprávkárov)	41
Koza rohatá a jež	43
Zámoček	46
O Pampúšikovi	49
Mechúrik, slamka a uhlík	51
Jež a zajac	54
O kozliatkach	55
Bubon	58
Máša a medveď	61

O Mechúrikovi-Koščúrikovi	63
O Budulínčekovi	65
O veľkej repke	67
Divotvorný hrnček	70
Medovníková chalúpka	71
O Jankovi Hraškovi	75
Tri prasiatka	77
O Smolíčkovi	78
Maťko pytlík	80
Palček a obor	83
Čertov most	85
Rozprávkové vmaľovačky pre šikvné detičky	87
Literatúra	107

Rozprávka je cestou k hnevu, smútku, súcitu i k radosti a láske

V súvislosti so strachom je dôležité hovoriť aj o miere brutality, hororu a agresivity v rozprávkach. Je zvláštne, že dospelým vadí v rozprávkach to, že udatný bojovník odtne hlavu drakovi, že Janko a Marienka šupnú Ježibabu do pece, že horár rozpara vlkovi brucho. A pritom idú s nimi na veľkofilm, v ktorom sú veľké bitky za záchranu Stredozeme, hrozné udalosti na Rokforte a pod. Brutalita v rozprávkach akcentuje a zvýrazňuje veľkosť cieľa, za ktorým rozprávkový hrdina kráča. Brutalita sa v klasických rozprávkach ocitá v dvoch polohách:

- buď sa niečo brutálne stane hlavnému hrdinovi (ale ako inak možno vzbudiť súcit, sympatie, súdržnosť a lásku k hrdinovi?) alebo
- hlavný hrdina urobí niečo brutálne nepriateľovi (ale ako inak možno zničiť zlo?). V takomto ponímaní je výskyt brutálnych činov v rozprávkach logický, lebo jednoznačne nasmeruje dieťa proti zlu a vyúsťuje do zničenia zla.

Boj proti zlu vychádza z polarity postáv, ktorá je zvýraznená vonkajším zjavom. Rozprávky nemotivujú brutalitu v deťoch, lebo:

- z prirodzenosti dieťaťa vychádza, že dieťa nikdy nechce byť zlou a škaredou postavou,
- zlo je stvárnené v rozprávkach fantastickou (nereálnou postavou), čiže boj nie je namierený proti človeku, ale proti zlu ako takému,
- obľudné činy literárnej rozprávky zobrazí detská imaginácia iba v tých hraniciach, v rámci ktorých to znesú detské emócie a psychika dieťaťa (na rozdiel od filmových diel, v ktorých je brutalita vizualizovaná a výpravňá).

Formula klasickej rozprávky jasne prezentuje: ak existuje strach a nenávisť voči negatívnej postave, existuje i hnev a je to správne nasmerovaný hnev. Čím sú ***strach, bolesť, smútok*** väčšie, tým väčšie sú i ***vít'azstvo, satisfakcia***, a tým i ***pocit radosti a šťastia*** na konci rozprávky. Čím väčšie je utrpenie, tým väčší je ***súcit, sympatia a pocit spolupatričnosti*** s literárnym hrdinom. Rozprávkový strach je teda hybným činiteľom a formotvorným prvkom odvodených pocitov a vzťahov dieťaťa: ***sympatia voči hlavnému hrdinovi, súcit so strádajúcou a trpiacou literárnou postavou, strach o literárnu postavu, láska k sympatickému človeku vôbec***. Zároveň je východiskovou situáciou pre radosť, pocit šťastia a lásky.

Klasická rozprávka má v tomto zmysle výrazný terapeutický význam práve tým, že odpovedá na nepochopiteľné traumy, rieši konflikty a problémy, poskytuje riešenia, zoceluje sebavedomie. A čo je prinajmenšom rovnako dôležité, predkladá optimistické videnie sveta, udalostí, vývoja vzťahov. Rozprávky učia citom, súcitu, ľútosťou, pripravujú deti na zlo a pripravujú ich na boj so zlom a ťažkosťami.

Sila rozprávky spočíva v jej emocionálnom pôsobení na dieťa. Okrem toho je významná i sila snahy dieťaťa priblížiť sa hrdinovi, stotožniť sa s jeho konaním a skutkami. A preto sa dievčatká hrajú na dobré víly, Popolušky, Snehulienky,... Áno, je to iba hra. Ale veľmi podstatná hra. Veria jej a upevňujú ňou v sebe tie pocity, city a hodnoty, ktoré v nich chceme vypestovať.

Jedným zo vznešených poslaní rozprávok je rozvíjať v zatiaľ ešte malých ľuďoch citlivé vnímanie, fantáziu a obrazotvornosť, schopnosť tvorivo myslieť, aktívne komunikovať a vychádzať s ľuďmi, bojovať a prekonávať strach a fóbie, veriť v dobro, tešiť sa a ľúbiť.

Pampúšik je sympaták, ale skončiť ako on...?

Pampúšik je známa klasická rozprávka, ktorú poznajú deti mnohých krajín. Napriek svojmu naivnému a infantilnému motívu je populárna a veľmi obľúbená u detí viacerých vekových kategórií predškolského veku. V útlom detstve, teda pre poldruharočné dieťa je rozprávka nevinná, hravá, neškodná, ale i bez väčšieho obsahového efektu. Malý poslucháč ju bude počúvať rád, lebo jej dej plynie hladko, veľmi plynule, opakuje sa. Preto obsahuje aj pre tento vekový stupeň zrozumiteľnú a zreteľnú rovinu. Navyše obsahuje jednoduchý spevavý motív *Pampúšikovej* pesničky. Je to prvok, ktorý je každému dieťaťu veľmi blízky.

Trojročné dieťa si začína uvedomovať, že *Pampúšik* – jeho obľúbená postavička končí nie veľmi hrdinsky, ani šťastne. Dieťaťu je *Pampúšika* ľúto, lebo už si uvedomuje tragický osud príťažlivej a obľúbenej postavičky. Ako ho mohla líška zjesť? Ved' je taký milý – vždy veselý... A je nebojácny, šiel predsa sám do sveta... A je šikovný – toľkých prekabátil! A nakoniec ho líška neľútostne zlopne! Je to spravodlivé? Dospelému sa zdá rozprávanie banálne a smiešne. Ale trojročné dieťa môže *Pampúšikov* osud naozaj veľmi drásť.

Pampúšikov charakter a vlastnosti imponujú dieťaťu: je hravý, odvážny, púšťa sa do smelých kúskov, nebojí sa hoci aj silnejších a dravých tvorov a vie ich prekabátiť. Dieťaťu je nepochopiteľné, prečo neoklamal aj líšku. Radšej by uverilo, že *Pampúšik* vyskočil líške z krku alebo dokonca z brucha. Dieťa je ochotné radšej prijať fantastický klam ako reálnu pravdu.

Časom – vo veku štyroch až piatich rokov – však dieťa musí pochopiť hlavný zmysel rozprávkového motívu a vziať si ponaučenie: roztopaš, neposlušnosť, vrtošivosť a nadutosť sa môže skončiť veľmi zle.

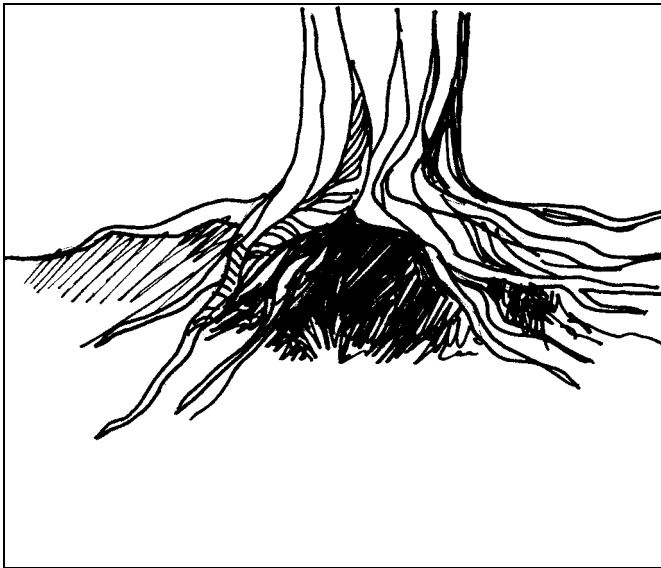
Podobný výchovný moment sa nachádza v mnohých rozprávkach. Hrdinom, ktorý doplatí na svoju neposlušnosť, je i malý *Smolíček*, *Budulínček* či sympatická a skromná dievčinka *Červená Čiapočka*.

Jediný *Pampúšik* však končí skutočne tragicky. Je to v poriadku. *Pampúšik* je totiž *pampúšik*, nie je to skutočný človek. Tým brutálna tragédia podstatne mení charakter – mení sa na logický dôsledok nerozvážneho konania. Keď sa ma deti kedysi opýtali na to, prečo líška *Pampúšika* naozaj zjedla, odpovedala som bez rozmyslu: „*Ved' Pampúšik je pečivo*“. Napriek vysvetliteľnej a logickej odpovedi, sa deťom takéto konštatovanie vonkoncom nepozdávalo. Ale vysvetlenie princípu poslušnosti a potrestanej pýchy prijali deti bez ďalšieho komentára.

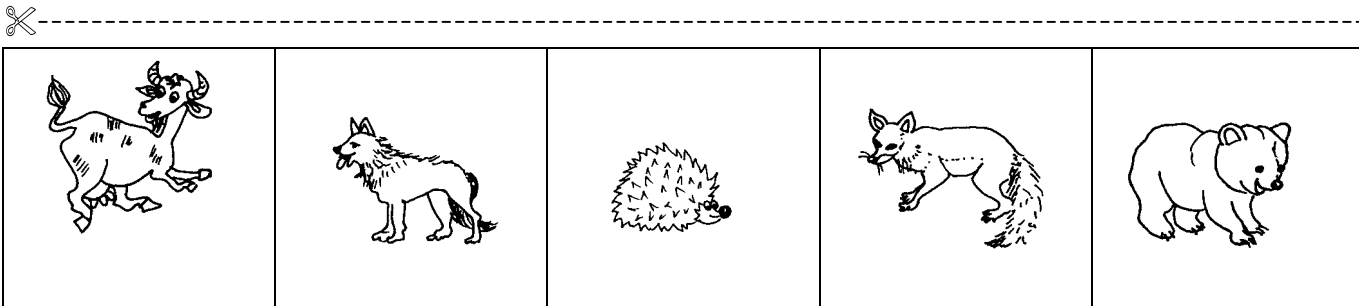
Klasická rozprávka o *Pampúšikovi* sa začína nešťastným osudom babky a dedka, ktorí nemali deti, hoci po nich veľmi túžili. A tak spravili chlapčeka z cesta. V neskoršom veku dieťa postrehne aj tento motív. Motív túžby po dieťati reprezentuje krásne ľudské poslanie: najväčším šťastím, bohatstvom a darom pre človeka je dieťa. Hoci by bolo z cesta (*Pampúšik*), polena (*Janko Polienko*), zo snehu (*Snehulienka*), či semienka (*Palculienka*).

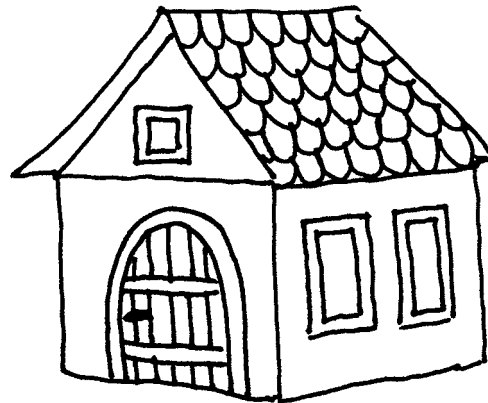
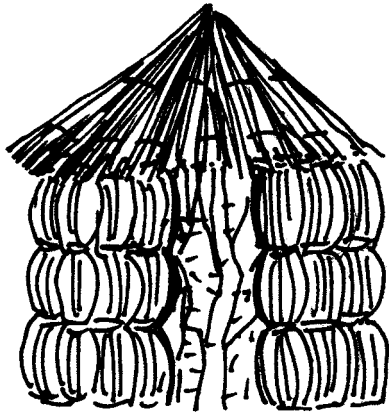
A tá nesmierna radosť, keď postavička skutočne ožije! Deti veľmi citlivo reagujú na tento motív. Ako už bolo spomenuté, samy sa totiž cítia bezvýznamné, hlúpe, nedokonalé. Rozprávkový motív túžby po dieťati malého človečička presvedča o jeho význame a dôležitosti. Rodičia ho veľmi-veľmi chcú a neprekonateľne ho ľúbia, nech by bolo hoci z polena.

Vystrihni a k diere nalep zvieratká v poradí, v akom vyhánali kozu rohatú.

Prečiarkni domček z rozprávky, ktorý je najhorší na bývanie.
Nakresli hviezdičku tomu domčeku z rozprávky, ktorý je najlepší na bývanie. Vyfarbi ho
a prikresli k nemu tri prasiatka.